

До спеціалізованої вченої ради К 26.503.01
Науково-дослідний інститут публічного права
03035, м. Київ, вул. Г. Кірпи, 2-а

ВІДГУК

офіційного опонента

доктора юридичних наук, професора, заслуженого юриста України

Діденка Сергія Володимировича

на дисертацію Рябця Олександра Михайловича

**«Публічне адміністрування діяльності юридичних компаній в
Україні», подану на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних
наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове
право; інформаційне право**

Вивчення змісту, автореферату дисертації та наукових праць **Рябця Олександра Михайловича** дає підстави зробити висновок про **актуальність обраної теми**, достатній ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень і висновків, що виносяться на захист, їх практичну значущість.

Пояснюється це тим, що в умовах глобальних трансформацій, вітчизняне адміністративне право видозмінюється, про що свідчить перехід від тотального врегульовчого його сприйняття до аспектів служіння народу. Відповідно, за таких умов розкриття теоретико-правових засад та інструментальної складової реалізації внутрішньо-організаційного й зовнішньо-адміністративного впливу на діяльність юридичних компаній задля забезпечення умов належного розвитку юридичного підприємницького сектору в Україні, його оптимізації та конкурентоспроможності, в тому числі на світовій (міжнародній) арені – є надзвичайно актуальним науковим завданням.

Зазначена тематика не є новою для юридичної науки, однак має свої, специфічно обумовлені, зокрема адміністративним вектором дослідження, особливості.

До питання про окремі аспекти, що стосуються заявленої проблематики, у межах власних комплексних досліджень звертали свої наукові погляди такі вчені як: В. Богославець, розкривши правову природу договорів про надання правових послуг (2008 р.); О. Клим, описавши адміністративно-правове регулювання підприємницької діяльності в Україні (2009 р.); О. Бригінець, визначивши адміністративно-правовий статус державної податкової служби України (2011 р.); О. Хохуляк, виявивши проблеми формування та розвитку регіональних ринків юридичних послуг (2015 р.); Л. Котяш, дослідивши адміністративно-правове регулювання державної реєстрації юридичних осіб в Україні (2017 р.).

Юридичні послуги, юридичний ринок правових послуг, правова допомога та деякі інші питання діяльності юридичних компаній в Україні були предметом зацікавлення таких учених: І. Вовк, Н. Геселева, О. Карлова, Р. Колесник, В. Кузьмук, В. Малига, В. Малишко, О. Марченко, І. Марчук, Н. Михальчишин, Л. Шевченко та іншими. Водночас питання теоретичного осмислення публічного адміністрування в колі наукових досліджень наразі активізувались. Усе більше вчених прагнуть віднайти відповідь на запитання, що це за правовий феномен та яка його сутнісна сторона. Зокрема, зазначене стосується таких науковців як О. Амосов, В. Білогур, Є. Болотіна, В. Гапотій, Г. Желеф, С. Ковальчук, А. Козирін, К. Кролевецький, О. Кузьменко, І. Кулишер, В. Лісничий, І. Рибчич, Ю. Сагайдак, Т. Семенчук та інші.

Однак, спеціалізованого розгляду публічного адміністрування діяльності юридичних компаній в Україні вітчизняна адміністративна наука не має, а вищевказані вчені заклали фундамент для реалізації зазначеного. Тобто, комплексно новий доктринальний підхід до розкриття цієї проблематики ще не розроблено. Відповідно, здобувачем була здійснена спроба вирішити це завдання шляхом:

- формулювання поняття публічного адміністрування діяльності юридичних компаній в Україні;

- виявлення й опису сутності та змісту публічного адміністрування діяльності юридичних компаній в Україні;

– розкриття адміністративно-правового статусу публічної адміністрації, яка здійснює публічне адміністрування діяльності юридичних компаній в Україні;

– з'ясування форм та методів публічного адміністрування діяльності юридичних компаній в Україні;

– формулювання особливостей внутрішньо-організаційного адміністрування діяльності юридичних компаній в Україні;

– аналізу адміністративних процедур публічного адміністрування діяльності юридичних компаній в Україні;

– виявлення й узагальнення зарубіжного досвіду публічного адміністрування діяльності юридичних компаній;

– формулювання пропозицій щодо змін і доповнень до чинного законодавства України стосовно підвищення ефективності публічного адміністрування діяльності юридичних компаній в Україні.

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій дисертаційного дослідження О. Рябця забезпечується, насамперед, вдалим використанням відомих наукових методів обґрунтування отриманих результатів, висновків і рекомендацій, які корелюються із визначеною метою та вказаними вище завданнями. Їх використання базується на основі діалектичного методу наукового пізнання та системному підході, що дозволило дослідити проблему комплексно з урахуванням чинників, що впливають на зміст досліджуваних явищ.

Структура дисертації є логічною, відповідає меті і завданням дисертаційного дослідження, що забезпечує її цілісність, системність, послідовність та логічну побудову. Проблематика розкрита на основі ґрунтовного дослідження, як суто теоретичних аспектів, так і важливих аспектів прикладного, практичного характеру діяльності публічної адміністрації в цій сфері.

Робота містить належний рівень наукової новизни і кожен з трьох розділів дисертації містить саме такі положення.

У підрозділі 1.1. досліджено юридичну природу правничих компаній в Україні, де здобувачем виявлено, що основна відмінність між юридичною фірмою та компанією полягає в тому, що в компанії завжди присутнє об'єднане членство задля досягнення мети її створення – економічної (отримання прибутку) чи соціальної (діяльність окремих адвокатів), а також наявні працівники, відповідальні за певний напрямок її діяльності, тобто існує міжпрофільний характер діяльності. Водночас дещо спірним в означеній площині вважається питання, чи належить діяльність адвокатів саме до бізнес-індустрії, адже з одного боку, це професійна діяльність, виконання якої передбачає грошову винагороду, а з іншого – мистецтво, тобто спосіб «творити» справедливість, відстоювати конституційні права, свободи й інтереси пересічних громадян (сторінки 41-42).

Розкриваючи сутність і зміст публічного адміністрування діяльності юридичних компаній в Україні (підрозділ 1.2), здобувач наголошує на правовій та філософській акцентуації, а також на конкретних елементах, що, за його думкою, формують зміст досліджуваної проблематики.

Останній підрозділ першого розділу «Адміністративно-правовий статус публічної адміністрації, яка здійснює публічне адміністрування діяльності юридичних компаній в Україні» присвячено розкриттю адміністративних обов'язків та прав суб'єктів владних повноважень, які беруть участь у правовому регулюванні діяльності юридичних компаній на основі реалізації норм адміністративного права (підрозділ 1.3). Найважливішим представником дозвільно-реєстраційних повноважень у досліджуваній сфері визначено Міністерство юстиції України (сторінка 65), а також державних реєстраторів, зокрема акредитованих суб'єктів (сторінка 66). Описано роль та значення органів податкових зборів і тих, що безпосередньо формують державну політику у сфері оподаткування (сторінка 69), Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України (сторінка 71), специфічну публічну адміністрацію в досліджуваній сфері – адвокатське самоврядування (сторінка 72).

Другий розділ роботи присвячено інструментарію публічного адміністрування діяльності юридичних компаній в Україні, де у *підрозділі 2.1* описано категорії «інструменти права», «інструменти адміністративно-правового механізму» та «інструменти діяльності публічної адміністрації»; здійснено аналіз доктринальних думок щодо форм та методів публічного адміністрування досліджуваної сфери, а також визначено, які суб'єкти публічної адміністрації ними користуються та за яких обставин. *Підрозділ 2.2* розкриває особливості внутрішньо-організаційного адміністрування діяльності юридичних компаній в Україні, де здобувачем описано саморегуляцію у різних аспектах (*сторінка 107*). В останньому підрозділі цього розділу висвітлено порядок здійснення адміністративних дій публічної адміністрації в аналізованій сфері (*підрозділ 2.3*), в якому здобувачем акцентовано увагу на таких основних різновидах адміністративних процедур: 1) легалізація діяльності юридичної компанії в Україні; 2) установлення на облік юридичної компанії в Україні як платника податків та інших зборів; 3) отримання посвідчення адвоката та свідоцтва про право на заняття адвокатською діяльністю; 4) притягнення до юридичної відповідальності адвокатів; 5) участь профільних громадських організацій у регулюванні ринку юридичних послуг (*сторінка 126*).

Розділ три дисертаційного дослідження О.Рябця має назву «Удосконалення публічного адміністрування діяльності юридичних компаній в Україні», а два його підрозділи повністю відповідають зазначеному науковому завданню, адже у *підрозділі 3.1* здійснена компаративістична характеристика ефективного зарубіжного досвіду публічного адміністрування діяльності юридичних компаній, а у *підрозділі 3.2* - вироблено концептуальні засади та конкретні пропозиції удосконалення норм адміністративного права з метою підвищення ефективності публічного адміністрування діяльності юридичних компаній в Україні.

Висновки до дисертації, в цілому, сформульовані вдало, вони перегукуються з науковою новизною досить влучно.

Оформлення дисертації та автореферату дисертації О.Рябця відповідає тим вимогам, які висуваються до такого роду робіт. Стилiстичні

норми витримані, структурно дослідження побудовано логічно, із дотриманням правил пропорційності, взаємовиключення і неперервності; розділи і підрозділи взаємопов'язані між собою, що дозволило автору послідовно і системно проаналізувати широкий спектр питань, які стосуються заявленої ним проблематики.

Сформовані мета і завдання у вступі відповідають змісту дослідження та загальним висновкам. Наукові результати мають конкретний характер і об'єднані провідною ідеєю. В цілому дисертаційне дослідження виконане на належному рівні.

Зауваження та дискусійні положення. Деякі тези роботи мають дискусійний характер та потребують уточнення з боку автора.

1. На сторінці 23 дисертації розкривається авторське наукове розуміння адміністративно-правового статусу публічної адміністрації, що здійснює публічне адміністрування діяльності юридичних компаній в Україні. При цьому до її змісту здобувач відносить: «сукупність адміністративних обов'язків і прав, повноважень та зони відповідальності конкретного її представника у площині досягнення основної мети публічного адміністрування діяльності юридичних компаній в Україні». Потребує пояснення, в чому саме полягає наукова новизна наведеного твердження.

2. Не повним є твердження, що носії публічної влади власне і є тими відповідальними особами, які забезпечують реалізацію основоположних функцій демократичної, соціально орієнтованої держави (сторінка 39). Адже без суб'єктів громадянського суспільства правова демократична держава існувати не може, тим більше забезпечувати соціальну функцію.

3. Не можу погодитися із твердженням дисертанта, що у сфері адміністративної науки одним із найбільш спірних питань залишається визначення складу публічної адміністрації (сторінка 76). Адже її склад чітко сформований на доктринальну рівні в сучасних підручниках з адміністративного права та численних наукових працях вчених-адміністративістів.

4. Неодноразово автор звертає увагу на розробку і прийняття партнерського і корпоративного кодексу юридичних компаній. Більше того, наводить багато положень із проєктів до них. Однак виникає питання: яким чином ці проєкти (що є інститутами приватного права) відносяться до предмета аналізованого дослідження?

5. У пропозиціях щодо удосконалення законодавства України стосовно підвищення ефективності публічного адміністрування діяльності юридичних компаній здобувач порушує проблему «відсутності профільного законодавчого акта та стратегії розвитку сфери надання юридичних послуг» (сторінка 186). Що мається на увазі: необхідність прийняття спеціального закону в цій сфері? На мій погляд, такий підхід є не виваженим. Ухвалювати закон із такого вузького питання не є доцільним.

Зазначені зауваження не впливають на загальний належний рівень дисертаційної роботи та не зменшують її теоретичної та практичної цінності.

Наукові положення, висновки та рекомендації дисертації достатньо повно викладені в авторефераті та опублікованих працях. Автореферат та дисертаційне дослідження відповідають один одному та оформлені згідно з вимогами. Основні положення та результати дисертації відображено в достатній кількості публікацій у наукових фахових виданнях України та обговорювались на науково-практичних конференціях. Їх зміст відповідає тексту дисертації.

Отже, можна стверджувати, що в дисертації О.Рябця отримані нові результати, що в сукупності вирішують конкретну наукову задачу визначену здобувачем до наукового розв'язання.

З огляду на викладене, дисертація **Рябця Олександра Михайловича** з теми **«Публічне адміністрування діяльності юридичних компаній в Україні»**, відповідає вимогам п.п. 9, 11 Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 року № 567, а її автор заслуговує на присвоєння наукового ступеня кандидата

юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес;
фінансове право; інформаційне право.

Офіційний опонент:

Директор Херсонського інституту

ПрАТ «ВНЗ «Міжрегіональна академія

управління персоналом»,

заслужений юрист України,

доктор юридичних наук, професор.

С. Діденко